

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кравчук Мар'яна Юріївна

УДК 34: 619:351.74 (477)

**ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право
і процес; фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Кабінету Міністрів України

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор **Курило Володимир Іванович**, Національний університет біоресурсів і природокористування України, директор Навчально-наукового інституту земельних ресурсів та правознавства

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент **Берlach Наталія Анатоліївна**, Національна академія внутрішніх справ, професор кафедри економіко-правових дисциплін;

кандидат юридичних наук **Кичиліюк Тетяна Станіславівна**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, старший викладач кафедри трудового, господарського та екологічного права

Захист відбудеться «_18_» січня 2012 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус 3, кім. 65

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус 4. кім.28

Автореферат розісланий «_15_» грудня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Ю. Піддубний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегічною передумовою демократичного розвитку держави є наявність державного контролю у сільському господарстві. Ця галузь входить до складу агропромислового комплексу України, а також становить його домінуючу частину. Окрім часткової самостійності, контрольна діяльність у ній тісно пов'язана з іншими галузями, це полягає у тому, що контролюватися мають усі явища, весь виробничий процес – від початку до кінця аж до готової продукції. Держава зобов'язана отримувати повну інформацію про реальний стан рослинництва та тваринництва, що охоплюються сільським господарством, а також аналізувати їх проблеми розвитку. До того ж, впливати на врегулювання суспільних відносин через ряд, законодавчо визначених, прийомів і заходів, тим самим задовольняючи інтереси громадян. Оскільки, такий ефективний контроль – запорука існування здорової нації та суспільства загалом.

Доречно звернути увагу, що у цей час актуальними є наступні питання: теоретичні дослідження діяльності сільськогосподарських інспекцій, визначення прогалин та недоліків у їх практичній роботі, характеристика особливостей адміністративних правовідносин, опрацювання пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення реалізації державного контролю. З описаних підстав пропонується дисертаційне дослідження може скласти основу для розуміння юридичної природи державного контролю у сільському господарстві України та практичного вдосконалення діяльності сільськогосподарських інспекцій.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України та в контексті проведення у нашій державі адміністративної реформи. Тема дисертації безпосередньо пов'язана з адміністративно-правовими аспектами НДР „Правове забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва, безпеки та якості сільськогосподарської продукції” (номер державної реєстрації 0106U004241).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у: з'ясуванні змісту державного контролю у сільському господарстві України, визначенні його пріоритетів, узагальненні діяльності сільськогосподарських інспекцій, теоретичному формулюванні поняття інституту державного контролю у сільському господарстві України, дослідженні юрисдикційних повноважень державних органів у галузі сільського господарства, розробці пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення контролюючої діяльності.

Меті підпорядковано такі завдання:

- проаналізувати історичні етапи становлення та розвитку державного контролю у сільському господарстві України;

- з'ясувати сутність контролю як елементу управління;
- визначити ознаки державного контролю у сільському господарстві та сформулювати його теоретичне поняття;
- для поглиблення розуміння державного контролю у сільському господарстві визначити його мету, дослідити принципи, форми, методи та стадії;
- сформулювати теоретичне поняття та ознаки адміністративно-правового інституту державного контролю у сільському господарстві України;
- дослідити особливості діяльності контрольно-інспекційних органів, розкрити їх правовий статус, а також визначити їх систему на основі єдності завдань і функцій;
- на підставі вивчення і узагальнення визначити спільні критерії у діяльності інспекцій в галузі сільського господарства;
- охарактеризувати адміністративні правопорушення у галузі сільського господарства України;
- на основі аналізу визначити юрисдикційні повноваження сільськогосподарських інспекцій;
- розробити рекомендації, спрямовані на удосконалення інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають і здійснюються в процесі контрольної діяльності у сільському господарстві України.

Предмет дослідження становлять норми адміністративного законодавства та практика їх застосування у процесі здійснення державного контролю в сільському господарстві, наукові підходи до розуміння юридичної природи державного контролю, реалізації та удосконалення діяльності сільськогосподарських інспекцій.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і підходів наукового пізнання: загальнофілософські (діалектичний метод), загальнонаукові (методи аналізу і синтезу, історичний, формально-логічний, системний та функціональний підходи) спеціальні юридичні методи (порівняльно-правовий і формально-юридичний).

В основу дослідження державного контролю в сільському господарстві України покладено діалектичний метод. За його допомогою здійснено розмежування понять «державний контроль» і «державний нагляд».

Методи аналізу і синтезу застосовувались при вивченні теоретичних та практичних проблем здійснення державного контролю в сільському господарстві України. За допомогою історичного методу проведено порівняння розвитку державного контролю в сільському господарстві України у різні історичні періоди та його правового визначення. Застосування формально-логічного методу дозволило сформулювати поняття державного контролю у сільському господарстві України, адміністративно-

правового інституту державного контролю у сільському господарстві, а також аргументувати висновки щодо оптимізації діяльності сільськогосподарських інспекцій. Системний та функціональний підходи дали змогу дослідити систему органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві, та вивчити функціональні зв'язки між ними.

Порівняльно-правовий метод вжито при вивченні нормативних актів, що втратили чинність у порівнянні з діючими, а також завдяки йому розкрито недоліки правового регулювання окремих сільськогосподарських інспекцій. Формально-юридичний метод застосовувався при розробці рекомендацій щодо удосконалення інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства.

Науково-теоретичну основу для написання дисертаційної роботи склали загальнотеоретичні наукові праці вітчизняних та провідних фахівців у галузі адміністративного, аграрного, земельного, екологічного, цивільного права, загальної теорії держави і права та інших галузей права, а також роботи вчених-економістів, філософів, філологів, представників науки державного управління: В. Б. Авер'янова, Ф. Х. Адіханова, О. Ф. Андрійко, Д. Н. Бахраха, І. Л. Бачило, Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, А. П. Гетьмана, З. С. Гладуна, С. Т. Гончарука, С. І. Дорогунцова, Й. С. Завадського, Я. А. Здіра, А. Б. Зеленцова, Л. В. Коваль, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, М. В. Кравчука, В. І. Курила, О. О. Майданник, Н. Р. Нижник, В. І. Олефіра, О. Ю. Піддубного, В. М. Соловійова, В. В. Станіславського, Ю. А. Тихомирова, Н. В. Хорощак, А. П. Шергіна, В. К. Шкарупи та інших.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим комплексним науковим дослідженням теоретичних проблем таких як: адміністративно-правові відносини в українському сільському господарстві, історичний досвід становлення державного управління та контролю в Україні, специфіка державного контролю у галузі сільського господарства і практика адміністративно-юрисдикційної діяльності органів державного контролю та застосування ними заходів адміністративної відповідальності на основі чинного вітчизняного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів конкретизується у таких основних положеннях та висновках, які виносяться на захист:

уперше:

- здійснено періодизацію розвитку державного контролю у сільському господарстві України, в результаті чого проаналізовано позитивний й негативний досвід. Зазначено, що на території України, починаючи з часів Київської Русі і закінчуючи періодом Гетьманщини, жодним державним органом не було видано законодавчого акту, який би регулював відносини в галузі сільського господарства. Вперше саме царський уряд Росії, до якої належала Україна, прийняв нормативно-важливі документи з регулювання питань у галузі сільського господарства.

- запропоновано комплексний підхід до проблем оптимізації діяльності сільськогосподарських інспекцій із урахуванням їх територіального характеру, який забезпечить ефективність системи державного управління.

Державні сільськогосподарські інспекції задля реалізації своїх завдань повинні більше опиратися на підпорядковані їм обласні та районні інспекції;

- визначено напрями розвитку інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства, які полягають у наступному: систематизувати та кодифікувати законодавство про адміністративну відповідальність відповідно до Конституції України, законодавчо регламентувати діяльність контролюючих органів і тим самим запобігти зловживанню ними службовим становищем, збільшити розміри штрафів із врахуванням середньомісячного заробітку правопорушника, провести ряд адміністративних реформ, у ході яких мають відбутися реальні зміни до сільськогосподарського законодавства (з наближенням до європейського законодавства) та втілити їх у практику українського суспільства, за допомогою відповідних заходів усунути екологічну небезпеку для сільського господарства, розширити коло суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства, шляхом закріплення у нормах КУпАП механізму притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб, запровадити ефективний механізм взаємодії інспекційних органів з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, що в результаті сприятиме ефективному здійсненню державного контролю у галузі сільського господарства;

удосконалено:

- теоретичне поняття державного контролю в українському сільському господарстві, під яким слід розуміти нормативно-встановлену й управлінсько-визначену функцію відповідних органів, реалізація якої передбачена в галузі матеріального виробництва, що займається вирощуванням сільськогосподарських культур та розведенням сільськогосподарських тварин для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною, і має на меті вплинути на поведінку суб'єктів, виявити і усунути правопорушення та притягнути винних осіб до відповідальності;

- систему класифікаційних ознак державного контролю у сільському господарстві України шляхом виокремлення наступних: форма реалізації державної влади, управлінсько-визначена система перевірки, сукупність конкретних галузей матеріального виробництва, передумова демократичного розвитку держави, підпорядкування «букві закону», виявлення фактичного стану справ у будь-якому процесі сільського господарства;

- концептуальні підходи до визначення особливостей здійснення державного контролю в сільському господарстві України: в основі його становлення та в процесі здійснення лежать певні правові засади; він притаманний кожній державі, кожній соціальній системі і без його участі не обходиться жоден правовий механізм;

- теоретичне визначення поняття інституту державного контролю у сільському господарстві України та характеристики ряду його ознак, таких як: наявність відповідної нормативної бази в законодавстві України, юридична однорідність даних нормативних засад, тісний взаємозв'язок між

правовими нормами, реалізація юридично однорідних приписів на засадах законності, дисципліни, соціальної справедливості, ефективності та гуманізму, присутність суб'єктів, об'єктів управління та владної підпорядкованості між ними, державно-владний характер відносин, інформаційність щодо отриманих даних у галузі сільського господарства, виявлення правопорушень, вплив на підконтрольний суб'єкт за допущені правопорушення;

набули подальшого розвитку:

- співвідношення нагляду та контролю у державному управлінні сільським господарством України, де нагляд ми розглядаємо як окремий вид контролю;

- атрибути здійснення державного контролю у сільському господарстві України у частині форм, де передову роль віддаємо інспектуванню; у частині загальних та спеціальних методів, які спрямовані на досягнення певних цілей, а саме: попередження та виявлення правопорушень в галузі сільського господарства, забезпечення результативності діяльності підконтрольних суб'єктів, розв'язання практичних проблем тощо; у частині попередньої, поточної і послідувочої стадій, які логічно взаємопов'язані між собою та в сукупності забезпечують своєчасність контролюючих дій на підконтрольний об'єкт.

- система органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві і правовий статус усіх сільськогосподарських інспекцій, виходячи з наявності у них відповідних повноважень;

- поняття ефективності юрисдикційної діяльності сільськогосподарських інспекцій через ряд прогресивних та дієвих реформ;

- гіпотези необхідності суттєвих змін нормативно-правової бази сільськогосподарських інспекцій.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та висновки, що викладені в роботі, можуть бути використані в:

- у *науково-дослідній роботі* як основа наступних наукових досліджень теоретичних проблем здійснення державного контролю у галузі сільського господарства;

- у *нормотворчій діяльності* – для вдосконалення адміністративного законодавства та при підготовці відповідних нормативно-правових актів, які встановлюють загальні засади контрольної діяльності сільськогосподарських інспекцій;

- у *правозастосовній діяльності*, оскільки використання одержаних результатів дозволить покращити контрольно-інспекційну діяльність, а зокрема, площину заходів адміністративної відповідальності у галузі сільського господарства;

- у *навчальному процесі вищих навчальних закладів* – для розробки навчальних програм з курсу адміністративного права, навчально-методичних комплексів, навчальних посібників та підручників із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна юрисдикція в сільському господарстві» та ін.;

- у *правовиховній сфері* – для усунення правового нігілізму та

підвищення рівня правової освіченості сільської громади, працівників сільськогосподарської галузі.

Особистий внесок аспіранта. У підручнику «Адміністративна юрисдикція в АПК України», опублікованому у співавторстві з В. І. Курило та О. Ю. Піддубним, М. Ю. Кравчук належить розробка теоретичної моделі державного контролю в сільському господарстві України.

Апробація результатів дисертації. Положення і висновки дисертаційного дослідження були обговорені і схвалені на засіданні кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України та отримали позитивну оцінку. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені дисертантом на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: «Сучасний соціокультурний простір 2010» (вересень 2010, м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне міжнародне та вітчизняне право як регулятор суспільних відносин» (жовтень 2010, м. Одеса); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи та пріоритети розвитку юридичної науки» (жовтень 2010, м. Запоріжжя); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика правотворчої та правозастосовної діяльності у контексті сучасних реформаційних процесів» (жовтень 2010, м. Харків); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 10-річчю створення юридичного факультету НУБіП «Функції державного контролю в галузі сільського господарства» (травень 2011, м. Київ). Тези доповідей опубліковано в збірниках матеріалів конференції.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені автором у навчальний процес Тернопільського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом при проведенні семінарських і практичних занять із курсів: адміністративне право, адміністративна юрисдикція в АПК, основи правознавства.

Публікації. Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження викладені дисертантом у 9 наукових працях, з яких 4 статті, опубліковані у фахових виданнях, визначених ВАК України, та 5 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Структура та обсяг роботи визначаються змістом наукової проблеми і спрямовані на досягнення поставлених завдань. Дисертація складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (173 найменувань), 3 додатків. Загальний обсяг дисертації 228 сторінок, із них – 209 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження і наукову новизну, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, окреслено практичне значення роботи,

подано науково-теоретичну основу для написання дисертаційної роботи, вказано апробацію результатів дослідження, публікації за темою дисертації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі «Теоретико-правові засади здійснення державного контролю у сільському господарстві України» розглянуто поняття та особливості державного контролю, а також досліджено історичний аспект державного контролю у сільському господарстві України.

У підрозділі 1.1. *«Історичний нарис становлення державного контролю у сільському господарстві України»* проаналізовано історичний досвід нашої держави в контексті розвитку державного контролю у сільському господарстві.

Окрема увага приділена позитивним і негативним сторонам державної політики у галузі сільського господарства царської Росії та радянської влади на українських землях. Дисертантом зазначено, що на території України, починаючи з часів Київської Русі і закінчуючи періодом Гетьманщини, жодним державним органом не було видано законодавчого акту, який би регулював відносини в галузі сільського господарства. Навіть у відомостях, які містилися у «Руській правді», Конституції Пилипа Орлика, гетьманських універсалах, це питання подібного розгляду не знайшло.

Вперше саме царський уряд Росії, до якої належала Україна, прийняв нормативно-важливі документи з регулювання питань у галузі сільського господарства. Так, було видано укази про заборону ввезення з Америки виноградної лози (1873 рік) і картоплі (1875 рік) із метою уникнути проникнення небезпечних шкідників – філоксери виноградної – у першому випадку, та колорадського картопляного жука – в другому.

У дослідженні також аналізуються широкомасштабні за обсягом і глибинні за суттю процеси переходу (на межі ХХ – ХХІ ст.) – від радянської системи до суспільства з ринковими відносинами та європейським орієнтиром, що породили в українському соціумі чимало проблем, які охопили усі сфери життєдіяльності держави. Українське село не уникло цих проблем.

Через спектр численних соціально-економічних і правових заходів новостворена держава розпочала відновлення пріоритетності соціального розвитку в сільському господарстві. Звідси випливає, що саме в цей час була сформульована певна система органів, завдання яких – здійснення державного контролю у сільському господарстві незалежної України.

У підрозділі 1.2. *«Поняття та особливості здійснення державного контролю у сільському господарстві»* окреслено низку особливостей державного контролю у сільському господарстві України.

На основі загальновизначених понять державного контролю сформульовано поняття державного контролю у сільському господарстві. Слід зазначити, що для науковців характерне спільне розуміння і визначення суті контролю у сфері управління, а саме як: конкретного самостійного виду роботи; спостереження за дотриманням законодавства; аналіз та співставлення фактичного стану із законодавчо-допустимим.

У підрозділі також з'ясовано співвідношення нагляду та контролю у державному управлінні сільським господарством України, де нагляд ми розглядаємо як окремий вид контролю.

Призначення державного контролю у будь-якій галузі, включаючи сільське господарство, визначається через ряд принципів. Це створює для суспільства передумови розуміння тих процесів, які відбуваються у державі.

У другому розділі «Державний контроль у сільському господарстві України як інститут адміністративного права» проаналізовано правові форми, методи та стадії здійснення державного контролю у сільському господарстві та подано характеристику інституту цього контролю, визначено систему органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві України.

Підрозділ 2.1. *«Загальна характеристика інституту державного контролю у сільському господарстві України»*. Детальний аналіз джерел свідчить, що увага вчених-адміністративістів зосереджується на поверхневому розгляді інституту державного контролю у сільському господарстві України, де подано лишень його фрагментний розбір у рамках загальної характеристики державного контролю.

Виходячи із загальнотеоретичних визначень, автором сформульовано поняття та ознаки інституту державного контролю в сільському господарстві України.

У процесі дослідження інститут державного контролю в сільському господарстві віднесено до категорії галузевого інституту, оскільки регулятором суспільних відносин є адміністративно-правові норми. Звідси, виразний процес управління неможливий без регулюючої ролі адміністративно-правової норми.

Для кращого розуміння структури адміністративно-правової норми глави 9 «Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порухення ветеринарно-санітарних правил» Кодексу України про адміністративні правопорушення, автором проаналізовано одну з них.

У підрозділі розглянуто чотири способи реалізації норм адміністративного права, які властиві як галузі адміністративного права загалом, так і інституту державного контролю у сільському господарстві зокрема.

Підрозділ 2.2. *«Правові форми, методи та стадії здійснення державного контролю у сільському господарстві»* побудований на дослідженні форм, методів та стадій державного контролю в сільському господарстві, мета якого – глибоке осмислення реальної ситуації щодо його здійснення з практичної точки зору.

У процесі аналізу нормативно-правової бази в галузі сільського господарства визначено різні форми здійснення контролю: перевірка, спостереження, обстеження, інвентаризація, інспектування, нагляд тощо.

На нашу думку, основну роль відіграє інспектування, оскільки здійснюється спеціально уповноваженими на те державними органами – інспекціями.

Державний контроль у галузі сільського господарства України, як і будь-який інший контроль, відзначається своєю послідовністю, систематичністю, а також виконанням поставлених завдань перед його суб'єктами. Саме ці аспекти впливають на стадії його реалізації, як необхідні контрольні заходи, спрямовані на підконтрольний об'єкт. Усім стадіям здійснення контролю у галузі сільського господарства характерні певні етапи. Звідси, попередня стадія передує наступній, а реалізація кожної наступної неможлива без попередньої.

У сільському господарстві інспектори використовують методи державного контролю, але не за суб'єктивним бажанням, а виключно в межах законодавства України. Можна вважати, що кожен із методів є індивідуальним і певною мірою впливає на учасників правовідносин. Звідси випливає необхідність застосовувати наукові досягнення, здійснювати експерименти щодо комбінацій різних методів, виокремлювати найефективніші з них тощо.

У ракурсі загальних методів державного контролю автором зазначено, що всі ці методи, як нарізно так і сукупно, спрямовані на досягнення певних цілей: попередження та виявлення правопорушень в галузі сільського господарства, забезпечення результатів діяльності підконтрольних суб'єктів, а також розв'язання практичних проблем.

Спеціальні методи є складовою загальних методів, які конкретизуються ними, і в сукупності реалізують загальне регулювання сільського господарства.

Підрозділ 2.3. *«Система і правове становище органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві»*. У цьому підрозділі, згідно законодавства України, визначено систему органів, що здійснюють державний контроль в сільському господарстві.

Контроль виступає одним із видів діяльності держави по здійсненню нею влади. Неправомірний розподіл компетенції між окремими владними гілками, нехтування ними своїх повноважень створюють сприятливе підґрунття для існування безконтрольності діяльності. В такому випадку надзвичайно важливим є забезпечення ефективного функціонування державного механізму через законодавчу призму.

Систему органів виконавчої влади, які безпосередньо здійснюють державне управління та контроль у галузі сільського господарства, очолює – Міністерство аграрної політики та продовольства України. У складі міністерства функціонують спеціалізовані інспекційні органи, з різним правовим статусом, ступенем підпорядкованості та інтеграції.

Ці органи застосовують до порушників відповідні санкції, окрім того вони наділені повноваженнями щодо здійснення державного контролю в АПК загалом та в сільському господарстві зокрема.

Вивчення та аналіз юридичної природи інспекцій надало змогу удосконалити поняття інспекції як контролюючого органу в сільському господарстві України.

З метою детальнішого розуміння реалізації контролю інспекційними органами автором розглянуто діяльність кожного з цих органів. Адже, спеціалізація інспекції поширюється на окрему ділянку контрольної діяльності, яка конкретно-визначена за галузевим принципом. Згідно такого твердження контроль над кожною такою ділянкою є індивідуальним за своїм змістом і йому притаманні певні ознаками.

Розділ третій «Адміністративна відповідальність за порушення законодавства України в галузі сільського господарства» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито адміністративну юрисдикцію державних органів у галузі сільського господарства, охарактеризовано адміністративні правопорушення в досліджуваній галузі, окреслено можливі напрямки удосконалення інституту адміністративної відповідальності.

У підрозділі 3.1. *«Адміністративна юрисдикція державних органів у галузі сільського господарства»* встановлено, що юридична компетенція державних органів у галузі сільського господарства реалізується на підставі законодавства України. Безпосередня діяльність щодо здійснення адміністративної юрисдикції в цьому питанні належить контролюю-інспекційним органам, які входять до структури Міністерства аграрної політики та продовольства України. Кожна з інспекцій виконує повноваження виключно у своїй сфері, не перешкоджаючи і безпідставно не втручаючись у діяльність інших інспекцій.

Розглянуто поняття та основні ознаки юрисдикції, а також виявлено, що основною метою адміністративної юрисдикції є встановлення інспекційними органами фактичних обставин справи, притягнення порушників до адміністративної відповідальності та вироблення рекомендацій превентивного характеру.

На сьогодні важливим залишається питання ототожнення понять адміністративного (позасудового) процесу та судового процесу у справах про адміністративні правопорушення на підставі єдності кола вирішуваних питань і проблема їх «роздвоєння», як двох самостійних категорій. З одного боку, адміністративна юрисдикція органів виконавчої влади та органів судової влади в певній мірі схожі між собою. Варто зауважити, що всі вони повинні розглядати спір, давати йому оцінку, висловлювати самостійне судження та застосовувати адміністративні міри. З іншого боку – юрисдикційна діяльність не є основним видом діяльності органів виконавчої влади, на відмінну від органів судової влади.

У підрозділі розглянуто юрисдикційні повноваження кожної з сільськогосподарських інспекцій. При цьому встановлено, що адміністративно-юрисдикційна діяльність включає в себе суспільні, державно-владні відносини, пов'язані з адміністративно-правовими спорами та адміністративними правопорушеннями.

У підрозділі 3.2. *«Характеристика адміністративних правопорушень у галузі сільського господарства України»* розкрито юридичну природу адміністративного правопорушення, при цьому визначено його поняття, ознаки та складові елементи.

В адміністративно-правовій науці вчення про склад правопорушення посідає одне з чільних місць та має велике практичне значення. Наявність сукупності встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак дають можливість охарактеризувати адміністративне правопорушення як фактичну підставу адміністративної відповідальності.

В Особливій частині КУпАП перелічені всі види адміністративних правопорушень, які, в свою чергу, класифіковані залежно від родового об'єкта. Найбільший інтерес для нас становлять адміністративні правопорушення у сільському господарстві (ст. 104 – 108 КУпАП).

При аналізі кожного проступку, автором визначено всі його складові: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Адміністративні стягнення за проступки у галузі сільського господарства є майновими. Штраф – найпоширеніше адміністративне стягнення за проступки у галузі сільського господарства. Як свідчить практика, саме таке стягнення є найбільш дієвим, оскільки поєднує у собі матеріальний та моральний вплив на порушника.

У підрозділі 3.3. *«Напрями удосконалення інституту адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства»* з'ясовано, що інститут адміністративної відповідальності у галузі сільського господарства потребує негайного реформування, так як незважаючи на чисельні зміни та доповнення до чинного КУпАП, кількість порушень у даній сфері чим раз зростає. Це говорить про неефективність та недоліки законодавства України.

Внесено пропозиції щодо удосконалення правових засад функціонування сільськогосподарських інспекцій, на підставі наявності належного законного механізму та відповідної правової бази з врахуванням європейського досвіду.

Невід'ємною умовою вдосконалення інституту адміністративної відповідальності у галузі сільського господарства є співробітництво місцевих органів виконавчої влади з центральним органом виконавчої влади, а зокрема Міністерством аграрної політики та продовольства України. На жаль, в Україні система органів виконавчої влади в галузі сільського господарства характеризується серйозними внутрішніми проблемами, а зокрема: безперервні кадрові переміщення та структурні реорганізації, безладдя у відносинах між різними відомствами та населенням, зловживання службовим становищем посадових осіб державних органів виконавчої влади та ін.

На думку автора, доцільно акцентувати увагу на узгодженості виконання поставлених перед відповідними суб'єктами завдань, скоординованих у просторі та часі, наданні один одному допомоги в процесі їх виконання безпосередньо за участю місцевої громади.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляються у з'ясуванні змісту державного контролю у

сільському господарстві України, визначенні його пріоритетів, узагальненні діяльності сільськогосподарських інспекцій, теоретичному формулюванні поняття інституту державного контролю у сільському господарстві України, дослідженні юрисдикційних повноважень державних органів у галузі сільського господарства, розробці пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення контролюючої діяльності. За результатами проведеного дослідження викладені узагальнення найважливіших теоретичних і практичних результатів, основними з яких є:

1. Становлення та розвиток державного контролю у сільському господарстві України має надзвичайно багатий історичний досвід та розглядається у контексті формування української державності від найдавніших часів до сучасності.

Ми вважаємо, що доцільно виділити наступні історичні етапи розвитку сільського господарства України та аналізу державного контролю у цій галузі: *перший етап* (IV тис. до н.е. – VIII ст.н.е.) характеризує становлення сільського господарства як основного виду діяльності людини; *другий етап* (IX – XII ст., Київська Русь) позначає перші спроби проведення князями адміністративної реформи, зростання продуктивних сил у сільському господарстві; *третій етап* (XII – XIV ст., Галицько-Волинське князівство) має яскраво виражений конфліктно-ворожий характер в усіх сферах життєдіяльності держави, включаючи галузь сільського господарства; *четвертий етап* (XIII – XVI ст., Велике князівство Литовське) констатує ґрунтовні зміни на користь Великого князя, зосередження у його особі контролю над усіма сферами та галузями держави; *п'ятий етап* (XVII – XVIII ст., Козацько-гетьманська держава) вказує на авторитаризм гетьмана, виконання усіх адміністративних функцій, у тому числі, здійснення козацькою старшиною державного контролю у сільському господарстві; *на шостому етапі* (кін. XVIII ст. – поч. XX ст.) можна спостерігати владно управлінський вплив двох імперій, Російської та Австрійської, на життєдіяльність української держави загалом та сільського господарства зокрема; *сьомий етап*, період існування УНР та ЗУНР (1918 р.), насичений революційними настроями щодо зміни контролюючих органів, а також виражає централізований та односторонній характер у реалізації державного контролю у всіх сферах, охоплюючи при цьому галузь сільського господарства; період радянського керівництва, як *восьмий етап*, розкриває драматичні й радикальні перетворення на селі, показує малоефективні результати організації та здійснення державного контролю – з однієї сторони, та розвиток відносин у сільському господарстві, початок формування нормативно-правової бази з регулювання питань у галузі сільського господарства – з другої сторони; розгляд *дев'ятого етапу* (від 90-х років XX ст. до сьогодні) свідчить про побудову Української держави на основі демократичних принципів, визначення нових механізмів та органів контролю, відновлення пріоритетності соціального розвитку в сільському господарстві.

2. На сьогодні державний контроль є важливим інструментом державного управління, і майже неможливо виділити сферу, де б він не застосовувався.

Державний контроль відіграє активну роль здебільшого там, де стан справ фактично не відповідає належному стану і проявляється передусім у межах встановленого законом порядку. Найголовніше призначення контролю – констатувати те, що потрібно.

Обґрунтована об'єктивна потреба у реалізації державного контролю, як складової управлінської діяльності відповідних органів. Оскільки, контроль притаманний кожній із гілок державної влади та входить до компетенції органів, через яких він здійснюється.

Слід зазначити, що контроль – це не тільки елемент, етап управлінського процесу, а важлива функція управління, яка здійснюється на всіх його стадіях. І в жодному разі, не можна зводити контроль лише до методу чи форми управління, тому що він є і формою, і методом, і самостійною функцією та стадією управління загалом та в галузі сільського господарства зокрема.

3. У дисертаційному дослідженні визначені ознаки державного контролю в сільському господарстві. До них належать наступні: форма реалізації державної влади, управлінсько-визначена система перевірки, сукупність конкретних галузей матеріального виробництва, передумова демократичного розвитку держави, підпорядкування «букві закону», виявлення фактичного стану справ у будь-якому процесі сільського господарства.

Сформульовано теоретичне поняття державного контролю у сільському господарстві України, під яким слід розуміти нормативно-встановлену й управлінсько-визначену функцію відповідних органів, реалізація якої передбачена в галузі матеріального виробництва, що займається вирощуванням сільськогосподарських культур та розведенням сільськогосподарських тварин для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною, і має на меті вплинути на поведінку суб'єктів, виявити і усунути правопорушення та притягнути винних осіб до відповідальності.

4. Визначено мету державного контролю у сільському господарстві України, яка полягає у забезпеченні повної обізнаності органів державного управління зі станом виробничо-господарського функціонування кожної із галузей сільського господарства, кожного окремого самостійного виробничо-підприємницького підприємства як суб'єкта аграрного права. Основна ціль такої діяльності – виявлення результатів впливу суб'єктів на об'єкт, наявність відхилень від прийнятих вимог, а також визначення причин цих відхилень і шляхи їх подолання. Ця мета впливає із специфіки різноаспектної діяльності в галузі сільського господарства.

5. Аналіз наукових розробок дає підставу для формулювання основних принципів контролю, таких як: законність, гласність, системність,

загальність, дієвість, об'єктивність, всебічність, реальність, професіоналізм, делегування повноважень і делікатність.

Слід зазначити, що для кожної ділянки сільського господарства притаманний ряд індивідуально-визначених принципів, які характеризуються специфікою його об'єкта.

6. Для галузі сільського господарства властиві різні форми здійснення контролю: перевірки, спостереження, обстеження, інспектування, нагляд, експертний аналіз тощо. На нашу думку, передову роль необхідно віддати інспектуванню, так як воно, в першу чергу, проводиться спеціально уповноваженими на те державними органами – інспекціями.

7. Обґрунтована притаманність для державного контролю у сільському господарстві України як загальних методів (переконавання, адміністративний примус ін.), які можуть застосовуватися до кожного об'єкта управління, так і спеціальних методів (метод видання наказів, розпоряджень та вказівок; розгляд документації; проведення реєстрації суб'єктів та об'єктів господарюючої сфери та ін.), характерних у більшості для конкретного об'єкта.

У ракурсі загальних методів державного контролю можна зазначити, що вони, як індивідуально так і в сукупності, спрямовані на досягнення певних цілей, а саме: попередження та виявлення правопорушень в галузі сільського господарства, забезпечення результативності діяльності підконтрольних суб'єктів, розв'язання практичних проблем тощо.

На нашу думку, застосовуючи спеціальні методи, інспекторським органам необхідно зважати на такі фактори: наявність різних ситуацій, обставин, індивідуальних за своїм характером; обумовлення повноважень контролюючих суб'єктів згідно їх компетенції.

8. На практиці державний контроль у сільському господарстві України реалізується через попередню, поточну і послідовую стадії. Всі вони між собою логічно взаємопов'язані і в сукупності забезпечують своєчасність контролюючих дій на підконтрольний об'єкт.

У наслідок проведення контрольних дій, відповідні органи приймають рішення, рекомендаційного чи примусового значення. Результати даних про природу контролюючих дій, стан справ по фактах і юридичні наслідки оформляються в офіційних матеріалах.

9. Теоретично сформульовано поняття адміністративно-правового інституту державного контролю у сільському господарстві під яким розуміємо розрізнений, нормативно-встановлений комплекс норм, що спрямований на регулювання суспільних відносин у галузі сільського господарства України. Власне такі суспільні відносини охоплюють питання державного контролю у галузях: розведення сільськогосподарських тварин, якості харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, вирощування сільськогосподарських культур, стану сільськогосподарських рослин, використання і відтворення водних живих ресурсів, технічних засобів для агропромислового комплексу тощо.

Враховуючи багатовекторність інституту державного контролю в сільському господарстві, виділено наступні його ознаки: наявність відповідної нормативної бази в законодавстві України, юридична однорідність даних нормативних засад, тісний взаємозв'язок між правовими нормами, реалізація юридично-однорідних приписів на засадах законності, дисципліни, соціальної справедливості, ефективності та гуманізму, присутність суб'єктів, об'єктів управління та владної підпорядкованості між ними, державно-владний характер відносин, інформаційність щодо отриманих даних у галузі сільського господарства, виявлення правопорушень, вплив на підконтрольний суб'єкт за допущені правопорушення.

10. У результаті дисертаційного дослідження, визначено систему органів, що здійснюють державний контроль в сільському господарстві, яку складають: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство аграрної політики та продовольства України із спеціалізованими інспекційними органами та відповідні місцеві органи виконавчої влади.

Важливе місце у системі контролюючих органів належить державним інспекціям. Інспекція, як контролюючий орган у сільському господарстві, є спеціалізованим державним органом, який має виключно сільськогосподарську спеціалізацію по дорученій йому ділянці контрольної діяльності.

Сьогодні Міністерство аграрної політики та продовольства України має у своєму складі такі інспекційні органи: Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України, Державну інспекцію сільського господарства України, Державне агентство рибного господарства, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів.

11. З'ясовано, що не всі досліджувані суб'єкти, які здійснюють контрольню-наглядову діяльність у галузі сільського господарства, є інспекціями за назвою. Так, наприклад, органи ветеринарного контролю функціонують під назвою Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, а державний контроль у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів покладається на Державне агентство рибного господарства України. У зв'язку з цим виникає ряд проблемних питань, пов'язаних з визначенням правового статусу цих органів. Звідси, при розгляді питання «система і правове становище органів, що здійснюють державний контроль в сільському господарстві», необхідно брати до уваги такий суб'єкт, що входить у цю систему й аналізувати його з позиції – «частина цілого». Частина – це інспекція, комітет, служба, для яких властиві подібні завдання й форми їх реалізації, а ціле – це сукупність та єднання органів у систему сільськогосподарських інспекцій.

12. Сільське господарство – складова частина агропромислового комплексу України. Сільськогосподарські інспекції – структурні одиниці Міністерства аграрної політики та продовольства України. Звідси, на

логічних засадах впливає потреба у відокремленні сільськогосподарських інспекцій зі складу Міністерства аграрної політики та продовольства України та інтегрування їх в єдиний новостворений державний орган (чи то на правах міністерства, чи то на правах управління).

13. На нашу думку, діяльність органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві, повинна носити територіальний характер із урахуванням природних та соціальних особливостей тієї чи іншої місцевості країни. Звідси випливає, що державні сільськогосподарські інспекції задля реалізації своїх завдань повинні більше опиратися на підпорядковані їм обласні та районні інспекції.

14. Необхідним є процес удосконалення нормативно-правового регулювання роботи сільськогосподарських інспекцій. Правова база діяльності сільськогосподарських інспекцій не цілком виправдана на практиці через її новизну та наявність значних прогалин. Сьогодні до численних законів законодавцем не внесені необхідні зміни, що свідчить про невідповідність правових норм у нормативно-правових актах. Так, наприклад, згідно ЗУ “Про захист рослин” державний контроль у сфері захисту рослин здійснює не Держветфітослужба, а Головна державна інспекція захисту рослин України; організація та здійснення державного контролю в галузі сільськогосподарського насінництва та розсадництва покладаються не на Держсільгоспінспекцію, а на Українську державну насінневу інспекцію й Українську державну помологічно-ампелографічну інспекцію. Наведене нашою думкою про неспроможність нинішньої державної влади забезпечити оперативні зміни у законодавстві, що породжує існування так званих «недійсних» законів.

15. Визначено ряд спільних критеріїв для сільськогосподарських інспекцій. До них можна віднести: виключну сільськогосподарську спеціалізацію, яка контролює лише таку виробничо-господарську діяльність, що безпосередньо є частиною сільськогосподарського виробництва або безпосередньо з ним пов'язана; наявність повноважень по здійсненню державного контролю в сільському господарстві і застосуванню до порушників адміністративно-правових санкцій; реалізація державної політики в АПК.

16. Здійснено аналіз складів адміністративних правопорушень у сільському господарстві, що дало змогу виділити такі особливості: 1) група суспільних відносин є однорідною (так як всі ці відносини належать до сільського господарства), невід'ємною і самостійною частиною загального об'єкту. Одночасно в кожному такому адміністративному правопорушенні присутній свій безпосередній об'єкт; 2) в охарактеризованих адміністративних проступках об'єктивна сторона виражається як у діях, так і в бездіяльності. Важливо вказати на те, що обов'язковою ознакою об'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сільському господарстві, як і у всіх адміністративних правопорушеннях загалом, є протиправність; 3) суб'єктами цих проступків законодавець визначає посадових осіб та громадян – фізичних осудних осіб, які досягли 16-річного

віку. У ст. 108 КУпАП зазначений спеціальний суб'єкт, яким є особи, які працюють на посадах механізаторів; 4) суб'єктивна сторона адміністративних правопорушень в сільському господарстві України розкривається як у формі умислу так і в необережності. Хоча за деякими статтями КУпАП, зокрема ст.106, ст.106², вина виявляється виключно у формі умислу, а в ст.104¹ – у формі необережності.

17. Згідно розглянутих статей КУпАП України, встановлено, що найпоширенішим у системі адміністративних стягнень в галузі сільського господарства є штраф, розмір якого залежить від офіційно встановленого неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Мінімальний розмір штрафу за порушення у сфері сільського господарства становить – 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що передбачений за проїзд по посівах або насадженнях на гужовому транспорті (ст. 104 КУпАП) та порушення правил щодо карантину тварин, інших ветеринарно-санітарних вимог, передбачених Законом України „Про ветеринарну медицину”, іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з епізоотіями (ст. 107 КУпАП). Максимальний розмір штрафу за злочини у галузі сільського господарства – сто п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що передбачено за порушення законодавства про племінну справу у тваринництві, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення.

Слід зазначити, що сплата штрафів не звільняє суб'єктів господарювання від усунення допущених порушень і відшкодування завданих збитків у порядку, встановленому законодавством.

18. Проведено комплексний аналіз юрисдикційних повноважень кожної сільськогосподарської інспекції, з якого випливає наступне:

1) за характером компетенції ці органи виконують юрисдикційну діяльність поряд з іншими функціями;

2) дискусійний підхід до розуміння ефективності юрисдикційної діяльності інспекцій, яка залежить від встановленої державою «границі», тобто визначеної кількості протоколів, накладених стягнень тощо. Осмислюючи все це, ми повинні розуміти, що радянські часи вже в минулому і «стаханівський режим роботи» з наперед заданими показниками є неправомірним й недопустимим для побудови демократичного суспільства;

3) необхідним є процес реформування системи органів адміністративної юрисдикції, шляхом передачі юрисдикційних повноважень судовим органам, як єдиним, на сьогоднішній час, конституційним органам, які здатні приймати рішення за матеріалами перевірки справ про адміністративні правопорушення.

19. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення інституту адміністративної відповідальності у галузі сільського господарства України, а саме: систематизувати та кодифікувати законодавство про адміністративну відповідальність відповідно до Конституції України; законодавчо регламентувати діяльність контролюючих органів і тим самим запобігти

зловживанню ними службовим становищем; збільшити розміри штрафів із врахуванням середньомісячного заробітку правопорушника; провести ряд адміністративних реформ, у ході яких мають відбутися реальні зміни до сільськогосподарського законодавства (з наближенням до європейського законодавства) та втілити їх у практику українського суспільства; за допомогою відповідних заходів усунути екологічну небезпеку для сільського господарства; розширити коло суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі сільського господарства, шляхом закріплення у нормах КУпАП механізму притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб; запровадити ефективний механізм взаємодії інспекційних органів з правоохоронними органами та іншими органами державної влади, що в результаті сприятиме ефективному здійсненню державного контролю у галузі сільського господарства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ:

Статті, опубліковані у фахових виданнях:

1. Кравчук М. Ю. Методи державного контролю в сільському господарстві України / М. Ю. Кравчук // Національний вісник біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. – Вип. 157. – С. 240 – 249.
2. Кравчук М. Ю. Загальні та спеціальні принципи контролю в сільському господарстві України / М. Ю. Кравчук // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2011. – № 2. – С. 163 – 171.
3. Кравчук М. Ю. Інститут державного контролю в сільському господарстві України: загальна характеристика / М. Ю. Кравчук // Вісник Львівського університету. – Львів, 2011. – Вип. 54. – С. 291 – 298.
4. Кравчук М. Ю. Історичний досвід регулювання земельних відносин в галузі сільського господарства України / М. Ю. Кравчук // Університетські наукові записки. – 2011. – № 2. – С. 56 – 62.

Інші публікації:

5. Кравчук М. Ю. Проблематичні аспекти здійснення інспекційної діяльності у сфері охорони прав на сорти рослин / М. Ю. Кравчук // Перспективи та пріоритети розвитку юридичної науки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 2. – С. 48 – 49.
6. Кравчук М. Ю. Співвідношення контролю і нагляду у державному управлінні ветеринарії / М.Ю. Кравчук // Сучасне міжнародне та вітчизняне право як регулятор суспільних відносин: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2010. – Ч. 3. – С. 57 – 58.
7. Кравчук М. Ю. Процес формування системи органів державного контролю незалежної України / М. Ю. Кравчук // Теорія і практика правотворчої та правозастосовної діяльності у контексті сучасних реформаційних процесів: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2010. – С. 61 – 63.

8. Кравчук М. Ю. Державний контроль у сфері карантину рослин / М.Ю. Кравчук // Сучасний соціокультурний простір 2010: Матеріали сьомої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – К.: ТК «Меганом», 2010. – Ч. 3. – С. 5 – 8.
9. Кравчук М. Ю. Функції державного контролю в галузі сільського господарства / М.Ю. Кравчук // Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю створення юридичного факультету НУБіП / Упор. О.М. Гончаренко. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2011. – С. 134 – 136.
10. Курило В. І. Адміністративна юрисдикція в АПК України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Курило В. І., Піддубний О. Ю., Кравчук М. Ю. – К.: Ірідіум, 2011. – 290 с.

Кравчук М.Ю. Державний контроль у сільському господарстві України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2012.

Дисертація є комплексним дослідженням державного контролю у сільському господарстві України, як запорука створення в Україні правової сільськогосподарської системи, реалізації діяльності органів державної виконавчої влади на основі загальноєвропейських принципів, гарантії прав фізичних та юридичних осіб у галузі сільського господарства, збереження здоров'я населення.

Проаналізовано історичні етапи становлення та розвитку державного контролю у сільському господарстві України, з'ясовано сутність контролю як елементу управління, охарактеризовано особливості цього контролю, сформульовано теоретичне поняття державного контролю у сільському господарстві як функції держави, розкрито форми, методи та стадії його здійснення, досліджено особливості адміністративно-правового інституту державного контролю у сільському господарстві України, проведено аналіз чинного законодавства і практики правового регулювання діяльності системи органів, що здійснюють державний контроль у сільському господарстві, а зокрема сільськогосподарських інспекцій.

Розглянуто юрисдикційні повноваження державних органів у галузі сільського господарства, здійснено правову характеристику всіх адміністративних правопорушень у сільському господарстві (ст. 104 – 108 КУпАП) відповідно до КУпАП, розроблено пропозиції та рекомендації щодо удосконалення контролюючої діяльності інспекційних органів.

Ключові слова: сільське господарство, державний контроль, інститут державного контролю, система контролюючих органів, державні сільськогосподарські інспекції, контрольно-інспекційна діяльність,

адміністративна юрисдикція, адміністративні правопорушення та відповідальність.

Кравчук М.Ю. Государственный контроль в сельском хозяйстве Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс, финансовое право, информационное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. – Киев, 2012.

Диссертация является комплексным исследованием государственного контроля в сельском хозяйстве Украины, как залог создания в Украине правовой сельскохозяйственной системы, реализации деятельности органов государственной исполнительной власти на основе общеевропейских принципов, гарантии прав физических и юридических лиц в области сельского хозяйства, сохранения здоровья населения.

Проанализированы исторические этапы становления и развития государственного контроля в сельском хозяйстве Украины, выяснена сущность контроля как элемента управления, охарактеризованы особенности этого контроля, сформулировано теоретическое понятие государственного контроля в сельском хозяйстве как функции государства, доказана целесообразность разделения понятий «надзора» и «контроля» как отдельных последовательных этапов в деятельности инспекционных органов, раскрыты формы, методы и стадии его осуществления, исследованы особенности административно-правового института государственного контроля в сельском хозяйстве Украины.

Проведен анализ действующего законодательства и практики правового регулирования деятельности системы органов, осуществляющих государственный контроль в сельском хозяйстве, в частности сельскохозяйственных инспекций.

Предложен комплексный подход к проблемам оптимизации деятельности сельскохозяйственных инспекций с учетом их территориального характера, который обеспечит эффективность системы государственного управления, а следовательно, сохранит здоровье нации, обеспечит охрану окружающей среды и будет способствовать восстановлению природных ресурсов и решению продовольственной проблемы.

Рассмотрены юрисдикционные полномочия государственных органов в области сельского хозяйства, определена необходимость процесса реформирования системы органов административной юрисдикции, путем передачи юрисдикционных полномочий судебным органам, единственным, на сегодняшний день, конституционным органам, способным принимать решения по материалам проверки дел об административных правонарушениях.

Осуществлено правовую характеристику всех административных правонарушений в сельском хозяйстве (ст. 104 – 108 КоАП) в соответствии с

КоАП, разработаны предложения и рекомендации по усовершенствованию контролирующей деятельности инспекционных органов, сделан вывод о целесообразности сотрудничества инспекционных органов с правоохранительными органами и другими органами государственной власти, что будет способствовать эффективному осуществлению государственного контроля в области сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, государственный контроль, институт государственного контроля, система контролирующих органов, государственные сельскохозяйственные инспекции, контрольно-инспекционная деятельность, административная юрисдикция, административные правонарушения и ответственность.

Kravchuk M.Y. State control in agriculture of Ukraine. – Manuscript.

The thesis for the scholarly degree of Candidate of Law in specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process, Financial Law, Information Law. – National university of Life and Environmental Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2012.

The thesis is a comprehensive study on state control over agriculture in Ukraine as the basis for creating in Ukraine the legal system for nationwide agriculture, and making the executive authorities to act in European way, also guarantiing rights for physical and legal entities in the field of agriculture, preserving public health.

The historical stages of development of Ukrainian agriculture as well as governmental control over it have been analyzed herewith. Further the essence of control has been interpreted as an element of management, and the features of such control has been described. The theoretical concept of state control in agriculture has been defined as a government's function, the forms, methods and implementation stages have been zoomed in, as well as the features of administrative and legal institutions of state control in agriculture of Ukraine have been studied. Moreover, the current legislation including legal regulation being practiced by authorities exercising state control in agriculture, especially agricultural inspections, has been analyzed.

The legal powers of state authorities involved in agriculture have been considered, and all administrative violations in agriculture have been characterized (st. 104 КупАП – 108) according to the Administrative Law Code. Finally proposals and recommendations for improving the inspection authorities' control have been generated.

Key words: agriculture, state control, institution of state control, system of control organs, state agricultural inspections, control and inspection activity, administrative jurisdiction, administrative offences and responsibility.